

Fussingø - Læsten Bakker - Nørreådal

Landskabet omkring Fussingø består af såvel højtliggende, bakkede områder som dybt nedskårne smeltevandsdale. Området har været overskredet af gletscherfremstød ad flere omgange i Weichsel Istiden. Derudover har den efterfølgende smeltning af ismasserne sat tydelige præg på udformningen af landskabet. De dybe dale, der går nord og syd om Fussingø, er således dannet af rivende smeltevandsstrømme, da ismasserne smeltede væk fra området.

Selve Fussing Sø ligger i dag i en mindre og isoleret tunneldal, der er parallel med Skalsådal og Nørreådal. Det antages, at lavningen er dannet samtidigt med Nørreådal, der ligeledes anses som dannet af smeltevandsstrømme under isdækket. Da ismasserne smeltede væk fra området, er det sandsynligt, at der er blevet efterladt betydelige dødmasser i lavningen som i dag rummer Fussing Sø.

Skalsådal og Nørreådal er en del af det vidt forgrenede dalkompleks, der udgør Gudenåsystemet. Gudenåsystemet omfatter hele det kompleks af dybt nedskårne dale, der findes mellem Hovedopholdslinien i vest og den Østjyske Israndslinie i øst som i sidste istid virkede som dræningsvej for smeltevandet i Midtjylland.

I nedenstående gennemgås hovedtrækkene af de markante dalsystemer som omgiver Fussingø mod nord og syd.

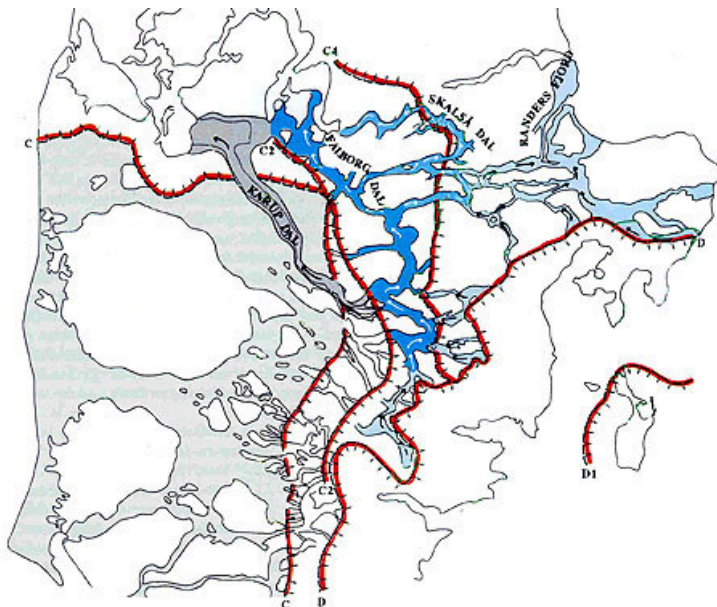
Udsigt over den brede Nørreådal set mod syd fra Venning (Venning ligger umiddelbart syd for Fussing Sø). Den langt mindre Helstrupdal ligger umiddelbart syd herfor og forbinder Nørreådal med Gudenådal. En nærmere beskrivelse af Helstrupdal kan ses under beskrivelsen af samme navn. Foto: Tove Stockmarr (august 2004).

Nørreådal

Nørreådal er dannet af Weichsel Istidens smeltevandsstrømme, der på linie med Skalsådal udgør en del af Gudenåsystemet. Da smeltningen er foregået etapevis, har den efterladt markante spor i landskabet, markeret ved områdets mange smeltevandsterrasser. I Nørreådal findes terrasser i flere forskellige niveauer. Det højeste niveau, der ligger omkring 30 meter over havets overflade, svarer til Faldborg Stadiet og repræsenterer dermed områdets ældste del af Gudenåsystemet. Terrassen ses på Nørreådalens sydside nær Løvskaal, der ligger knapt 8 kilometer sydvest for Fussing Sø. Faldborg Stadiet markerer en periode, hvor smeltevandet strømmede mod vest gennem Nørreådal til Faldborgdalen ved Viborg og videre til Lovns Bredning. Mens dette stod på, antager man, at Weichsel Istidens Nordøstfremstød stod langs C4-linien som angivet på nedenstående kort.

Øvrige terrasser som markerer Nørreådalens udvikling kan ses i området i omkring 10 til 25 meters højde. Terrasser anlagt i dette niveau er dannet af senere smeltevandsstrømme, der strømmede

mod øst i retningen af Hjarbæk Fjord og svarer til Skalså og Randers Fjord Stadierne. Disse stadier er dannet senere end Faldborg Stadiet.

Afslutningsvis skal det nævnes, at Nørreådalen er dækket af tykke lag af blødbundsaflejringer, der er aflejret efter Istiden. I dalen ses tilmed aflejringer fra Stenalderhavet, hvilket viser, at området har udgjort en fjordarm med forbindelse til Kattegat.

Forenklet landskabskort over det midtjyske område, med angivelse af de vigtigste israndslinier og smeltevandsdale. Israndslinier angives med rød farve. C-linien angiver Nordøstfremstødets maximale udbredelse, mens C2- og C4-linierne er israndslinier dannet under mindre genfremstød under et generelt vigende isdække. D markerer det Østjyske Fremstød. Fra: Geologisk Set – Det mellemste Jylland (1994).

Skalsådalen

Tilsvarende indgår Skalsådalen i den suite af midtjyske dale, der tilsammen

afspejler de forskellige udviklingsstadier af Gudenåen.

Skalsådalen er dannet af smeltevandsstrømme, som sent i Weichsel Istiden strømmede mod nordvest mod Hjarbæk Fjord. På dette tidspunkt lå der endnu betragtelige ismasser mod øst, der således spærrede for smeltevandets afstrømning mod Randers Fjord.

I Skalsådalen findes terrasser i to forskellige niveauer. Terrasserne er dannet af smeltevandets strømning fra Nørreådalen til Hjarbæk Fjord. De ældste terrasser ligger omkring 17–20 meter over havets overflade, mens de yngste ligger lavere i terrænet. Sidstnævnte er ofte vanskelige at se, fordi de i hovedreglen er dækket af tykke blødbundsaflejringer afsat i tiden efter istiden.